

I. N. F. V. C.

DISSERTATIONIS ACADEMICÆ,

HISTORIAM
REGIÆ ACADEMIÆ
ABOENSIS
EXPOSITURÆ,
PARS SEPTIMA,

QUAM

CONSENS. AMPLISS. SENATUS PHILOSOPH. IN
ILLUSTRI AD AURAM LYCEO,

PRÆSIDE

MAG. JOHANNE
BILMARK,

HIST. ET PHIL. PRACT. PROF. REG. ET ORD.

Publicæ Eruditorum disquisitioni modeste offert
AUCTOR

JOHANNES CHRISTOPHORUS
FRENCKELL,

ABOÆ FENNO,

IN AUD. SUP. DIE XXX MART. AN. a N. C. MDCCCLXXVI,
Horis Ante Meridiem Confuetis.

ABOÆ Impressit Joh. Christoph. Frenckell.

VIRO
AMPLISSIMO ATQUE CONSULTISSIMO
D:NO CAROLO
HISING,
IN REGIO DICASTERIO WASENSI ADSESSORI
DIGNISSIMO,

MÆCENATI PROPENSISSIMO

*Dissertationem hancce Historicam, in certissimum ob-
servantiae ac venerationis pignus, offerre voluit, debuit*

JOH. CHRIST. FRENCKELL.

Dem
Edlen und Hochwohlgeachteten Herrn,
Buchdrucker bey der Königlichen Academie,
Serr JOHAN CHRISTOPHER
FRENCKELL,

Meinen Liebreichesten Vater.

Ges wäre ganz undankbar, ob ich dieser gelegenheit meine sönliche Ehrbietung zu zeigen nicht müste. Wenige Eltern sind die ihre Kinder so lieben, daß sie die Wohlfahrt der ihrigen vorziehen, und in derer Anzahl setze ich meinen Lieben Vater, dessen Aug-apfel die Besförderung meines Wohlseyns, auch mit hindernanschung des seinigen, allezeit gewesen ist. Was kan ich nun dagegen thun. Mein Gewissen zeuget zwar von der Erkentlichkeit meines herzens; zu schwer aber fällt es mir auch die geringste Wohlthat würdig zu beschreiben, unmöglich zu vergelten. Lassen Sie doch Geneigtesten Vater, diese Academiche Arbeit, welche ich Ihnen mit doppelter schuldigkeit aufopffere, auch in Seinen Augen eine Probe zeigen der kindlichen Hochachtung, die ich für Ihnen hege.

Der Gnädige Himmel gebiete Meines Lieben Vaters seine wie auch Meiner Geliebtesten Mutter ihre Tage glückselig zu seyn, und erleichtere Dero annahendes Alter durch Seine sonderbare Pslege und Versehung! Da lebe ich mit freude und kindlicher Ehrbietung

Meines Liebreichesten Vaters

Demuthigster und gehorsamster Sohn
JOH. C. FRENCKELL.

A L' AUTEUR,

MONSIEUR.

JOHAN CHRISTOPHER

Si j'avois assez d'eloquence, & si la vertu pouvoit souffrir, qu'on la loüat, je ne manquerois point, de célébrer les grands progrès, que Vous avés fait dans les Etudes, & qui par tout éclatent dans cet Ouvrage artistement travallé. Mais comme cette belle Dissertation suffit à temoigner Votre industrie, & la peine que Vous avés emploié en la faisant: il vaut mieux de passer sous un profond silence, ce que ne peut suffisamment être estimé. Je ne cesserai, Monsieur, de prier l'Etre supreme, qu'il daigne Vous combler de toutes les prosperités, & qu'il fasse, que Vous remportiés un jour le prix de Vos travaux. Je suis avec estime

MONSIEUR,

Votre très humble serviteur & ami,
LAURENT FORSTEN.

§. XXI.

DE ACADEMIÆ ABOËNSIS PRO-CAN- CELLARIIS INTRA SÆCULUM AB IN- STAURATIONE PRIMUM.

Licet in aliis Academiis non infrequens fuerit, ut munus Pro-Cancellariatus ad alios dignitate atque eruditione conspicuos Viros, præter Episcopos, subinde sit devolutum; apud nos tamen Dioceles Aboënsis Episcopi semper fuerunt Academiæ nostræ Pro-Cancellarii, & quidem intra memorati temporis spatium sequentes:

I:o Mag. ISAACUS BIRGERI ROTHOVIUS, Primus Academiæ Aboënsis Pro-Cancellarius, qui sicut gratia plurimum valuit tam apud Reginam Svetiæ gl. m. *CHRISTINAM*, quam apud Regni Cancellarium, Dn. Comitem AXELIUM OXENSTJERNA; ita sub horum auspiciis eo rem perduxit, ut Gymnasium Aboënsse in Academiam fuerit mutatum. In matrimonium duxit CATHARINAM filiam, Pastoris in Östra Husby, ANDREÆ NICOLAI. Quæ insuper fuerint ejus tam merita, quam fata, qui scire aveat, consulat H. SPEGELS Chronicon Episcoporum p. 407; WITTFENII Diarium Biographicum, MOLLERI Hypomnemata, p. 386, STJERNMANNI Aboam Litteratam p. 36, in primis vero RHYZELII Episcoposcopiae Tom. I. p. 349. Aboæ sequentia reliquit ingenii specimina:

A

I:o Con-

1:o Concionem Funebrem in obitum Svetiaæ Regis
gl. m. *GUSTAVI ADOLPHI*, I. Maccab. IX: 20, 21.
En hjertans bedrōfvelig klagan, habitam Aboæ, sed editam Holmiæ 1633 in 4:o.

2:o En Christelig Predikan öfver den CXXIX Konung Davids Psalm, hållen i Åbo på den stora Bönedagen d. 7 Sept. 1633, tryckt i Stockholm 1634, in 4:o.

3:o En Christelig Predikan öfver Jer. XVII: 19--27 hållen på Bönedagen 1633 i Åbo Domkyrka, tryckt i Stockholm 1634 in 4:o.

4:o Concionem Funebrem in MÆRTAM OXENSTJERNA, Conjugem Præsidis Dicasterii Aboënsis D:ni JOANNIS KURCK ex I. Mof. XXIII: 1--4. habitam Aboæ 1633, sed Holmiæ editam in 4:o.

5:o Concionem Sacram in sollempni inauguratione Academiæ Aboënsis 1642 ex Psalm. CVI: 48, edit. in 4:o.

6:o Tres Conaciones Pœnitentiales, quarum Prima ex Gen. VI: 1--9; Secunda ex Joëlis I: 4. Tertia ex I. Tim. II: 1, 2, edit. Aboæ 1643 in 4:o.

7:o Concionem sollemnem pro pace cum Danis ex Psalm. CXLVII: 19--20, edit. 1645 in 4:o.

8:o Conaciones Sacras XX in Threnos Jeremiæ, 1645 in 8:o.

9:o Disputationes Synodales in partem alteram Augustanæ Confessionis de Abusibus Ecclesiæ Romanæ ab Anno 1640 ad An. 1647.

10:o Misériam vitæ humanæ ex Psalm. CIII: 15 seu Concionem in obitum THORSTANI STÅLHANDSKE, Generalis exercitus Svecani, 1646 in 4:o.

11:o Concionem Funebrem in SOPHIAM DE LA GARDIE, Conjugem Præsidis Dicasterii Aboënsis, D:ni JOANNIS KURCK, ex Ecclesiast. I: 1--12 habit. 1647, sed editam 1648 in 4:o.

12:o Di-

12:o Disputationes Synodales in dictam Confessionem Augustanam denuo inchoatas An. 1648 in 4:o.

Alia opera, ab hoc Episcopo alibi edita, vide tam apud SCHÆFFERUM in Svecia Litterata p. 105 & 329, quam apud J. C. STRICKER i Des's förlök til et Svånskt Homiletiskt Bibliothek, första delen p. 115 & 116.

II:o ESKILLUS OLAVI PETRÆUS.

primum S. S. Theologiæ Doctor & Professor Primarius, nec non utriusque Ecclesiæ Aboënsis, Svecanæ & Fennicæ, Pastor, & tandem Episcopus Diœceseos Aboënsis atque Academiæ Pro-Cancellarius. Hujus vitam plene exposuerunt H. SPEGEL in Chr. Episc. p. 407, 408. STJERNMANNUS in Aboa Litt. p. 19, 20. RHYZELIUS in Episcoposc. Tom. I. p. 349, 350. Huic An. 1636, dum munere Theologiæ Lectoris in Gymnasio Aboënsi fungebatur, fuit imperatum, versionem Bibliorum Fennicam adornare, & ut opus hoc tanto citius absolveret, Collegæ ipsi dati sunt Viri, tam Linguarum Sacratum, quam Fennicæ peritissimi, scilicet MARTINUS STODIUS, L. L. O. O. & Græcæ Professor in Academia Aboënsi, HENRICUS HOFFMAN, Pastor in Masko & GREGORIUS FAVORIN, Pastor in Pijkis; quod opus Holniæ per HENRICUM KEYSER in folio An. 1642 est editum *āionūmās* vid. PLACCII Theatr. de Anonymis p. 970. Præterea de hac versione consuli potest Doct. JOH. MAYERI Historia versionis Germanicæ Bibliorum Doct. MARTINI LUTHERI p. 73. & KORHOLTUS p. 360. Edidit vero Aboæ sequentia, præter alia alibi locorum evulgata, quæ recensent SCHÆFFERUS in Svec. Litt. p. 314, MOLLERUS in Hypomn. p. 392, WITTENIUS in Diario Biograph. & J. C. STRICKER Libr. cit. p. 101, 102.

1:o GUDs Barnas bedröfveliga Tårelåd och frögdefulla skjörde-And ex Psalm. CXXVI: 5, 6, seu Concio-

nem funebrem Svecanam in MARIAM MÖRNER, Conjugem GUSTAVI HORN, Domini in Kanckas & Bergsfund 1643 in 4:o.

2:o Piorum audaciam ex Psalm. XXVII: 1--6, seu Concionem funebrem Lingua Svecana in Nob. THORSTANUM STÅLHANDSKE An. 1646 in 4:o.

3:o Tractatum de Conjugio, Aboæ 1647 in 4:o.

4:o Institutionem Linguae Fennicæ, sub titulo Hodigi Fennici 1649 in 8:o.

5:o Enarrationes in omnia Evangelia Dominicalia & Festivalia per multos annos successive edidit, opusque totum Aboæ absolvit 1653 in 4:o Lingua Latina.

6:o Expositiones Textuum, in Concionibus pœnitentialibus annis singulis propositorum, singulis Annis Aboæ editas.

7:o Concionem funebrem ex Psalm. CXVI: 16--19. in PETRUM WALD, Typographum Aboënssem, Lingua Svecana, 1653 in 4:o.

8:o Theras saliga tilstånd, som i Herranom affömnade åro ex 2 Tim. IV: 6--8. seu Concionem funebrem in Nob. Virginem BRIGITTAHORN, filiam GUSTAVI HORN, 1652 in 4:o.

9:o The Gudfruktigas suckan ex Psalm. XXXVIII; seu Concionem funebrem in CATHARINAM GUBBERT, Conjugem Typographi PETRI WALD, An. 1657 in 4:o.

10:o Modum visitandi ægrotos & alia ad munus Sacerdotale pertinentia, Aboæ diversis temporibus edita.

11:o The Christ-Trognas åtrå ex Apoc. XXII: 20, seu Concionem funebrem in CATHARINAM WERNLERS, Conjugem NICOLAI LIETZEN, Consulis Aboënsis, An. 1657 in 4:o.

12:o Meditationes Sacras in Epistolas Dominicales & festivales perduxit ad finem, paucissimis exceptis ab An. 1652 ad An. 1657 Aboæ editas, sermone Latino in 4:o.

13:o Com-

13:o Commentarium in Genesin exorsus quidem fuit, sed morte præventus eundem absolvere non potuit.

III:o Doct. JOHANNES ELAI TERSERUS, Dalekarlus, primum S. S. Theologiæ Professor Aboënsis, & dehinc Diœcœsos nostræ Episcopus & Academiæ Pro-Cancellarius. Hic primus Theologiæ Doctor Aboæ fuit creatus. De hujus vita & variis fatis consuluntur Doct. JOHANNIS BRODINI Concio funebris Holmiæ 1679 in 4:o edita, JOHANNIS WIDEKINDI *Επιλογία* Biographicum in 4:o. eodem anno editum, concionique funebri annexum, JOH. LAUR. KJÄLLMANNI Oratio ad illum panegyrica Aboæ 1662 in 4:o. Professorum Academiæ Aboënsis Carmina Gratulatoria ibidem in 4:o junctim edita in honores ejus Doctoratus, H. SPEGELS Chron. Episc. p. 260, 261, 262 & 408, MOLLERI Hypomn. p. 405, STJERNMANNI Aboa Litt. p. 32, 33, 34, 35, & RHYZELII Episcoposc. Tom. I. p. 139, 140, 141, 142, 350. Aboæ sequentia edidit Eruditio[n]is specimina:

1:o Dissertationem Synodalem de Confessione & discrimine ciborum, sive de traditionibus An. 1644 in 4:o.

2:o Disputationem Theologicam de Prædestinatione An. 1644 in 4:o.

3:o Varias Disputationes Theologicas in Augustanam Confessionem Annis 1646, 1647, & 1648 in 8:o.

4:o Explicationem Catechismi LUTHERI prolixiorrem Lingua Svecana An. 1663, sed quum in hoc tam nova nonnulla occurrerent dogmata, quam imprimis statueret, descensum Christi ad inferos non localem, sed virtualem tantummodo fuisse, in gravem incidit controv[er]siam cum Doct. ENEVALDO SVENONIO, de qua auctum fuit in §. XVI. Interim quamvis sua placita utcunque defenderet TERSERUS, uti patet imprimis ex Novellis Aboënsibus anni Superioris; attamen Liber hic

Regia auctoritate fuit interdictus atque suppressus; vid.
STJERNMANNI Samling af Religions stadgar p. 87.

5:o Suscepit quoque in se versionem Bibliorum Latinam, sed quod opus ad umbilicum perducere non potuit, vid. SPEGELS Chron. Episc. p. 409.

6:o Litteram Pastoralem ad Clerum Aboensem d. 17 Augusti 1659 in 4:o.

JOHANNI TERSERO tribuit quoque MOLLERUS in Hypomn. p. 407, parentationem in obitum ERICI UNONIS TROILII Lipsiæ 1647 in folio editam, sed Oratiunculae hujus, quæ postmodum Arosiæ est recusa, Author fuit ELAVUS TERSERUS, vid. STJERNMANNI Ab. Litt. p. 35.

IV. Doct. JOHANNES GEZELIUS, Dalekarlus. Postquam Rev. Episcopus TERSERUS ob singulares in Theologia opiniones de culmine Episcopatus fuerat dejectus; non tamen propterea indignus habitus, qui munere Pastoris in variis Ecclesiis & quidem amplissimis fungeretur; Sacerdotes ex Diœcesi Aboensi ad Comitia Stockholmensia An. 1664 delegati petierunt, Episcopique qui huc convenerant, delegerunt, & S:æ R:æ M:ti commendarunt Super-Intendentem Livoniæ &c D. D. JOHANNEM GEZELIUM; qui igitur præter suam spem & exspectationem factus est Episcopus Diœceseos Aboensis & Academiæ Auraicæ Pro-Cancellarius, munereque sibi demandato non sine laudabili zelo præfuit. Quocirca mirum videtur, quod D. D. ENEVALDUS SVENONIUS, acerrimus TERSERI adversarius, ad vacuum Episcopatum Aboensem nullis, quantum quidem constat, votis fuerit designatus, quamvis hic forte molimina ejus collineaverint. Hic Præsul tribus celeberrimus Viris, ABRAHAMO THAUVONIO, JACOBO FLACHSENIO & PETRO LAURBECKIO tiaram Doctoralem ex Regis indul-
ru

tu imposuit: septies Dioeceseos suæ parœcias visitavit. Ipse quoque Typographiam, suis sumtibus comparatam, heic instituit; e qua plurimos libros atque tractatus in universæ Ecclesiæ commodum evulgandos curavit. Quæ cæteroquin fata hujus Episcopi concernunt, ea plenius expoluerunt JOHANNES FLACHSENIUS, ANDREAS HASSELQUIST, CHRISTIANUS PROCOPÆUS, nec non MATTHIAS SALAMNIUS per Conciones in exequis hujus Episcopi habitas. Quorsum etiam spectant Orationes funebres ANDREÆ WANOCCHII, DANIELIS ACHRELII & DAVIDIS LUND. Vide insuper H. SPEGELS Chron. Episc. p. 409, 410, MOLLERI Hypomn. p. 398, STJERNMANNI Aboam Litt. p. 69 seq. RHYZELII Episcoposc. Tom. I. p. 351, 352. Sequentes libros & tractatus sua cura & sumtibus Aboæ edidit, uti ipse testatur in Catalogo a se confecto atque in 4:o edito:

1:o Disputationem Synodalem de Angelis, Aboæ 1665 in 4:o.

2:o Erasmi Libellum aureum de Civilitate morum An. 1665 & iterum 1670 in 8:o.

3:o Juramentum Ordinandorum 1665 in folio.

4:o Catechismum Svansk med skriftenes språk til B. LUTHERI forklaring, spørsmåhl med skriftenes språk &c. diversis visibus annis 1666, 1670, 1681, 1683 & 1684 in 8:o.

5:o Catechismum Finsk, spørsmåhl &c. diversis vicibus an. 1666, 1670, 1674, 1680, 1681, 1683 in 8:o.

6:o Appendicem ad Catechismum an. 1666 in 8:o.

7:o SIMONIS LÖFGRENS Libellum de mente tranquilla & composita an. 1666 in 8:o.

8:o Homiliae in Textus poenitentiales annorum 1666, 1667, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1678, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1685 in 4:o.

9:o Concionem funebrem ex Rom. XIV: 7, 8. in AN-

**ANNAM ISAACI SILFVERSPARRE, Baronissam in Casaritz,
Conjugem Satrapæ Nylandiæ D:ni JOH. ERN. CREUTZ
1666 in 4:o.**

10:o Quæstiones Synodales tam theoreticas, quam
practicas de homine in statu integritatis constituto an.
1667 in 4:o.

11:o Grammaticam Germanicam an. 1667 in 8:o.

12:o Finska Psalm- och Evangelii Boken med groft
tryck 1668, & iterum 1673 in 4:o.

13:o Colloquia Erasmi, L. Vivis, Hassi ab Helvico
collecta 1668 in 8:o.

14:o Grammaticam Græcam Aboæ 1668 in 8:o, quæ
prima vice Dorpati est edita 1647, Upsaliæ secunda 1654,
multotiesque deinde variis in locis ob insignem suam
utilitatem est recusa.

15:o Concionem funebrem ex Hjobi XIV: 14. in
**ANNAM REICHENBACK, Conjugem ELIÆ PETRI
HOLMII, Pastoris & Præpositi in Nerpis an. 1668 in 4:o.**

16:o Orationes Ciceronis selectas X cum dispositioni-
bus in 8:o an. 1669 & 1686.

17:o Disticha Moralia Catonis, Mureti &c. in 8:o an.
1669 & 1685.

18:o Fabulas Æsopi Græco-Latinas selectas 1669 in 8:o.

19:o Bellum Grammaticale 1669 in 8:o.

20:o Vade mecum, seu memoriale Biblicum in 8:o
an. 1669 & an. 1684.

21:o Severi Sulpitii Historiam Sacram cum brevibus
annotationibus an. 1669 in 8:o.

22:o Finska Bône-Boken 1669 in 8:o.

23:o Donatum sive Declinationes & Conjugationes
1669 in 8:o.

24:o Disputationem Synodalem de Peccato 1669 in 4:o.

25:o Concionem funebrem ex Psalm. CXVI: 7, 8, 9
in **SUSANNAM CRUSIMONTANAM, Conjugem
Adses-**

Adsefforis MICHAEL GYLLENSTOLPE, An. 1669,
in 4:o.

- 26:o Concionem funebrem in SARAM GYLLEN-STAKE, An. 1669, vid. STRICKERS Libr. cit. p. 50
- 27:o Idylion de Amicitia 1669 in 4:o.
- 28:o Examen Ordinandorum in folio 1669.
- 29:o Disputationem Synodalem de Libero Arbitrio
1670 in 4:o.
- 30:o Handboken Finsk 1670 in 4:o.
- 31:o Allmånsna Böneformer på Svånska 1670, in 4:o.
- 32:o Allmånsna Böneformer på Finska 1670, in 4:o.
- 33:o Korttare spörsmåbl utur Catechismo på Svånska, An. 1670, 1671, 1673 in 12:o.
- 34:o Item på Finska 1670, 1671, 1673 in 12:o.
- 35:o Et Svånskt Manuale med en liten Ny Bönebok
1670 in 24:o.
- 36:o Terentii Christiani Comœdias, Josephi, Danielis, Triumphi Christi, Pentec. Dyscolis 1670, in 8:o.
- 37:o Ciceronis paradoxa, somnium Scipionis, Consolatorias Epistolas selectas 1670, in 8:o.
- 38:o Portulam Lingvæ Latinæ Seidelii 1671, in 4:o.
- 39:o Sententias aureas Variorum in 12:o an. 1671, 1680, 1681, 1686.
- 40:o Historiam Augustanæ Confessionis, Libros concordiae, Articulos Smalcaldicos 1671 in 8:o.
- 41:o Ajan-Tieto seu Synopsis Chronologiæ Fennicæ, Auctore LAURENTIO PETRI b. m. Præposito in Tammela 1671 in 8:o, 1679 in 12:o.
- 42:o Disputationem Synodalem de Prædestinatione
1672, in 4:o.
- 43:o Encyclopædiam Synopticam ex optimis accuratissimisque Philosophis collectam, inque tres partes divisa: &c. 1672 in 8:o.
- 44:o Vocum Latinarum Syllogen, in qua primitivis
B subji-

Subjiciuntur ex eisdem derivata & composita, Lingua Svecana quod fieri potuit, proprie redditia in usum ætatis puerilis, ut hac methodo facilima, usitissima Linguae Latinæ vocabula sine tædio addiscere queat: adjectus quoque est index Sveco-Latinus prima vice Aboæ 1672 in 8:o & iterum in 8:o an. 1688.

45:o Perbreves Commonitiones ad Ecclesias in Diœcesi Aboënsi an. 1673, in 4:o.

46:o Skriftbok med Tittlar til alla Kyrkor och Capell öfver hela Åbo Stift efter hvor förfämlings storlek, in folio 1674.

47:o Manuale Finsk, Nya Psalmboken, Evangelia, Böneboken in 12:o 1674 & 1685.

48:o Cornelium Nepotem ex recensione Bœcleri cum indice ejusdem 1674 & 1685 in 12:o.

49:o Disputationem Synodalem de Christo 1675 in 4:o.

50:o Florum ex recensione Freinsheimii cum indice ejusdem contracto 1675 in 12:o.

51:o Curtium ex recensione Freinsheimii cum indice necessario 1675 in 12:o.

52:o Homilias in Textus pœnitentiales Dierum Extraordini, an. 1675 in 4:o.

53:o Poëtas Græcos & Tractatum de Græca Poësi 1675 in 8:o.

54:o Åtskillige små Kyrko-och Scholæ Böcker 1676 in 12:o.

55:o Arithmeticam Latinam Contractam 1677 in 8:o.

56:o Grammaticam Latinam Contractam 1677 in 8:o.

57:o Privilegia Cleri, 1677 in 4:o.

58:o Concionem funebrem ex Apocalypſ. XXI: 7. in ARVIDUM M. KRUSE, Lib. Baron. de Caibala &c. Signiferum (Cornette) 1677, in 4:o.

59:o Varia pro informatione Ordinandorum 1677 in folio.

60:o Con-

- 60:o Concionem funebrem ex Ps CII: 14. in 4:o 1678.
 61:o Homilias in Textum Eucharisticum pro Victoria Rugiensis 1678 in 4:o.
 62:o KELLINGII udåggning öfver Psalmaren, 1679
 in 4:o.
 63:o Concionem funebrem ex Psalm. XXV: 15--22.
 in ERNESTUM FORBES, Dom. in Morsknäs, Perlom,
 Idelax & Farhof, Chiliarcham legionis pedestris, 1679 in 4:o.
 64:o Concionem funebrem ex Phil I: 23, an. 1679 in 4:o.
 65:o Concionem funebrem ex Gen. XLVII: 9. An.
 1679 in 4:o.
 66:o Concionem funebrem ex Es. LXI: 10 in MAR-
 GARETAM STÅLHANDSKE, filiam Adsefforis Dicasterii
 Ab. D:ni JOHANNIS STÅLHANDSKE an. 1679 in 4:o.
 67:o Concionem funebr. ex Es. XL: 6, 7, 8. in 4:o 1679.
 68:o Disputationem Synodalem de Lege & Evange-
 lio 1679 in 4:o.
 69:o Hodegeticum seu Methodum concionandi cum
 auctario LXV disposit. in Ps. XIV vers. ult. an. 1679 in 8:o.
 70:o Homilias in Textus Eucharisticos pro pace 1679
 in 4:o.
 71:o Evangelia Dominico-Græca cum brevi analysi
 utriusque linguae 1679 in 8:o.
 72:o Skrift-bok med färskilte Titlar til alla Kyrkor
 och Kapell öfver hela Wiborgs Stift med linier efter
 hyar Församlings storlek, 1680 in folio.
 73:o Kongl. Maj:ts Stadga om Eder och Sabbaths-
 brott på Svånska och Finska 1680 in 4:o.
 74:o Orbem pictum cum versione Svecana 1680 in 8:o.
 75:o Frids och andre Gudelige wisor 1680 in 8:o.
 76:o Varia in usum venerandi Cleri 1681 in 8:o.
 77:o Tractatum de diebus pœnitentialibus 1681 in 4:o.
 78:o Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti in
 8:o 1681 & 1682.

- 79:o Concionem funebr. ex Ps. XC: 11. an. 1681 in 4:o.
 80:o Concionem funebrem Fennonicam ex Joh. III:
 16. in 4:o 1681.
 81:o Theologiam Positivam D. Königs 1683 in 8:o.
 82:o Concionem funebrem ex 2. Tim. IV: 6, 7, 8.
 an. 1683 in 4:o.
 83:o Concionem funebrem Fennonicam ex Apocal.
 XIV: 15. an. 1683 in 4:o.
 84:o Konung Davids Psaltare med Böneboken 1683,
 in 8:o.
 85:o Methodum informandi in Pædagogiis & Scho-
 lis Trivialibus 1683 in 4:o.
 86:o Ex Bibliis Fennonicis Novum Testamentum &
 partem veteris 1683 in 4:o.
 87:o Laetantium de exitu persecutorum Ecclesiæ
 1684 in 8:o.
 88:o Partem Veteris Testamenti Fennici 1684 in 8:o.
 89:o Arithmeticam Latinam & Computum Ecclesia-
 sticum 1684 in 8:o.
 90:o Novum Testamentum Græcum in 8:o 1684.
 91:o Donatum & Catechesin Latinam 1684 in 8:o.
 92:o En liten Psalm- och Evangelii Bok, Svansk,
 1685 in 24:o.
 93:o Absoluta sunt Biblia Fennica in 4:o 1685.
 94:o Lexicon Græcum Novi Testamenti 1686 in 8:o.
 95:o Lexicon Pentaglotton in quo vocabulis Latinis
 respondent Græca, Svecica, Germanica & Fennica An.
 1686 in 8:o.
 96:o Breviarium Casuum Conscientiæ 1686 in 8:o.
 97:o Didacticam Sacram, quam ad maximam par-
 tem absolutam incendium Aboense an. 1681 absorpsit.
 V. Doct. JOHANNES JOH. GEZELIUS,
 postquam varios honoris gradus, duce fortuna & comite
 virtute ac meritorum gloria, satis celeriter obtinuerat,
 An.

An 1689 permisit Regio Superintendentiam Narvensem, cuius curam per octo annos gesserat, relinquens, Aboam rediit, ut seni Genitori praesto esset, eique optularetur cum in Dioecesos cura, tum in absolvendo Opere Exegetico in universa Biblia. An. 1690 Successor Patris, Episcopus Aboensis & Academiae Auraicæ Pro-Cancellarius fuit designatus, cui muneri immortali cum laude XXVII annos præfuit, variis interea habitis synodis, sexcentis Sacerdotali officio ab ipso decoratis; inter quos tres pedum Episcopale obtinuerunt, atque unus Superintendens factus, usque ad An. 1718, quo die 10 Aprilis in parœcia Täby prope Holmiam anno ætatis suæ LXX, mens. VII, muneris XLII vitam cum morte commutavit. Qui de cætero pleniorum vitæ hujus Episcopi notitiam desiderat, consulat Rev. Episc. D. D. GUSTAVI ADOLPHI HUMBLE Concionem funebrem in Episcopum ac Pro-Cancellarium D. D. JOH. GEZELIUM, GUDs Barnas förträffliga frimodighet i Lif, i Död och efter Döden; Rev. Episcopi D. Doct. DANIELIS JUSLENII Orationem parentalem; Rev. Archi-Episc. D. D. H. SPEGELS Chron. Episc. p. 410, 411, 412; STJERNMANNI Aboam Litt. p. 84, 85, 86, 87, 88, 89; Rev. Episc. D. D. A. RHYZELII Episcop. Tom. I. p. 352 & 353. Publici juris apud nos sequentia fecit:

1:o Nomenclatorem Adami, occasione verborum Gen. XI: 19, 20. leviter adumbratum, Præside SVENONIO 1667 in 8:o.

2:o Jubilæum Anti-Christi Romani, ipsiusque exi-
tium ex Dan. XI: 4, 5. Pf. SVENONIO an. 1675 in 4:o.

3:o Dissertationem de defensione Jehosuæ contra sa-
tanam ex Zach. III: 1, 2. 1676 in 4:o.

4:o MARTINI GEYERI Meditationes de omnipræsentia
DEI ex Germanico in Idioma Svecicum versas 1676 in 12:o.

5:o SCHÜTZII Memoriale Christianum pariter verbum
& adjunctum libello superiori.

6:0 CARPOVII Hodegeticum Concionatorium cum
Auctario 1690 in 8:0.

7:0 Hålt Konungens Ord ockå för GUDs skull
ex Eccles. VIII: 2. seu Concionem 1688 Narvæ habitam,
dum glorioſissimus Rex CAROLUS XI juramentum fi-
delitatis ab Ingermannis ſuſciperet, Aboæ 1690 in folio.

8:0 En trogen Stridsmans rätta afſked, seu Concio-
nem funebrem ex 2. Tim. IV: 6, 7, 8. in Tribunum Le-
gionum Tavastorum, Nob. Dn. GEORGIUM ANTONI-
UM BRAKEL, Narvæ habitam an. 1689, sed Aboæ in
folio editam.

9:0 The rätteligen Wiſſas förmåner i detta och thet
tilkommande lifvet, seu Concionem funebrem ex Psalm.
CXIX: 18, 19. in obitum Cl. Mag. JOHANNIS CAJANI, Phi-
losophiæ in Academiæ Aboensi Professoris Extraordinarii
1692 in 4:0.

10:0 Innehåld af en Trogen Evangelii Predikares
Lära, seu Concionem funebrem ex Rom. X: 10-13 in
CHRISTIANUM PROCOPÆUM, Pastorem in Loimijo-
ki habitam an. 1693; sed editam 1699 in 4:0.

11:0 Tres Conciones de Caritate annoꝝ (om Hun-
ger och dyr Tid). 1:a ex Actis Apost. VII: 11, 2:a ex Luc.
IV: 25, 26; 3:a ex Act. XI: 28--30, habitas Narvæ 1685,
sed editas Aboæ 1696 in 8:0.

12:0 Tacklåjelse för välsignad års våxt ex Act. XIV:
15, 17 in 8:0 1696.

13:0 Rätta Christ-Trognas fullkomliga välfånd, seu
Concionem funebrem ex Rom. XIV: 7, 9. in ENEVAL-
DUM SVENONIUM, Episcopum & Pro-Cancellarium
Lundensem 1688 in 4:0.

14:0 Confessionem Augustanam in Linguam Fenni-
cam ex mandato Regis gl. mem. CAROLI XI transla-
tam opera Præpositi & Pastoris Kimithoensis Mag. HEN-
RICI FLORINI 1694 in 4:0. (*)

15:0 Gud-

(*) Liber hic nostro tempore est rarissimus, nec eundem videndi

15:o Godfruktiga Barnaföderskors Salighets bevis ex Psalm. LXXXIII: 25, 26, seu Concionem funebrem in AN-NAM CHRISTINAM BANCK, Conjugem JOACHIMI FESTINGE, Comministri Ecclesie Aboënsis 1694 in 4:o.

16:o The i evighet Råtfärdigas tre resor fördubbla-de Arfslott, ex Libr. Sapient. V: 16. seu Concionem funebrem in Satrapam Ditionum Aboënsis, Björnebor-genesis & Aländensis, Generalem Dn. Lib. Baronem LAU-RENTIUM CREUTZ 1699 in folio.

17:o Epistolam ad Clerum Aboënsem dat. 27 Oct. 1702.

18:o Ad Augustissimum & Invictissimum Regem CAROLUM XII, Monarcham Potentissimum, quum annum Sæculi XVII ultimum, imperii Suæ Majestatis quartum auspiciatissime inchoaret, devotissimam gratula-tionem Aboæ 1703 in 4:o impressam.

19:o Epistolam ad Venerandum Clerum Aboënsem dat. 29 Maii 1706.

20:o The Trognas fördolda Lif och Döds vinning i Christo, seu Concionem funebrem ex Phil. I: 21 in AN-NAM WALSTENIAM, Conjugem MATTHIÆ RUNGII Pastoris in Loimijoki 1706 in 4:o.

21:o En Trogen Lärares välsignelse ex Ps. LXXXIV: 7, seu Concionem funebrem in Cl. MATTHIAM BERG, Pastorem in Jomala 1709 in 4:o.

22:o Epistolam ad Ven. Clerum Aboënsem dat. Beataeberg d. 10 Dec. 1710 in 4:o.

23:o Comimentarios in Vetus & Novum Testamen-tum; opus cum ipsa Religione duraturum, edit. Holmiæ

1711

copia nobis hacenus facta fuit. 350 admodum exemplaria impressa fuerunt, quorum 100 Holmiam sunt missa, reliqua 250 distributa sunt Ecclesiis in Finlandia atque Ingemannia. Sumtus impressionis scilicet 358 thal. 2 $\frac{2}{3}$ or. ex ærario publico suffuditavit Rex pia mem. CAROLUS XI, Vid. Litteras Reg. ad Episc. JOH. GEZELIUM dat. Holm. d. 14 Martii 1693, ad Kongl. Stats-Contoïret d. 3 Apr. 1693, ad Con-sistorium Eccles. Aboëns. d. 3 April 1693.

1711 & 1724 in folio Lingua Svecana. Laudatur hoc insigne opus in LE LONGS Bibliotheca Sacra, postmodum per Børnerum aucta.

24:o GUDs Råd emot hemföknings Dag ex Oseæ VI; 1, seu Concionem in Extraordinarium diem pœnitentialem an. 1714 in 4:o.

35:o Clementis SPELMANNI Tractatum de Decimis & prædiis Ecclesiasticiis, Oxfordi 1668 editum, in Linguam Svecanam transtulit.

26:o Enfalldige tanckar om Christendomens förbättring i Sverige, opsatte 1683. Mſſ.

27:o Wår förenings med Christo stora förmån genom en dubbel inplantning, seu Concionem funebrem in D. D. HAQUINUM SPEGEL, Regni Svethiæ Archi-Episcopum, habitam Holmiæ 1714, sed Upsaliæ impressam.

28:o Epistolam ad Ven. Clerum Aboensem dat. Holmiæ d. 1 Martii 1714.

29:o Orationem de Unctione Spirituali, somite piæ doctrinæ in fidelibus.

30:o Orationem de Gothorum, Sociorumque invasione in Europam Australiorem, Seculo imprimis quinto, prænuntiatam Apoc. II X: 7, 8, 9.

31:o Translata præterea sunt ab eo in idioma Svecanum Les Pensées de Mr. PASCHALI sur la Religion, id est cogitata contra Atheos, item

32:o HENRICI SPELMANNI Tractatum cum insigne præfatione filii Clementis SPELMANNI, de non temerandis Ecclesiis & bonis Ecclesiasticis ex sermone Anglico; item

33:o Pia desideria D. D. SPENERI, senioris Ministerii Evangelici Francofurtani de emendatione Ecclesiæ; & aliud scriptum ejusdem argumenti; Christ furſtlicher Bedencken, confacta.

34:o Fasciculum Homileticarum Dispositionum in
CCXX

CCXX Textus Sacros pœnitentiales & varias sollemnes gratiarum actiones ab An. 1666 ad An. 1692 inclusive, cum 13 Homiliis Juridicis; quarum priorum initium fecit Parens, sed Filius maximam partem continuatas consummavit an. 1693 in 4:o.

35:o Nec non Dispositiones Homileticas similiter elaboratas in singulos textus annuos pœnitentiales atque Extraordinarios & sollemnes gratiarum actiones, itemque in exequiis Regiis funebris superiori fasciculo non inseratas, sed quotannis seorsim typis editas ab an. 1693 ad an. 1718 Aboæ & Holmiæ in 4:o.

Vide insuper *SCHEFFERI Svec. Litterat.* p. 246. Addo insuper, quod Liberi hujus Episcopi in Ordinem Nobilitatis Svecanae die 25 Novembr. an. 1719 recepti, dicti fuerint OLIVECREU IZ.

VI:o Doct. HERMANNUS WERNERI WITTE, natus Dunamundæ prope Rigam d. 7. Dec. 1666. Tam Rigæ, quam imprimis Wittenbergæ ab an. 1688 litterarum studiis tanto successu incubuit, ut an. 1691 Philosophia Magister & an. 1692 Facultatis Philosophicæ Adjunctus in Academia Wittenbergensi fuerit constitutus. An. 1695 die 4 Junii constituitur Professor Theologiae primarius in Gymnasio Carolino, & Pastor atque Præpositus Ecclesiæ Stetinensis a S. Maria nuncupatæ. Postquam Dissertationem Gradualem de Ecclesia Lutherana non Schismatica contra JOH. PHIL. PHEIFFERUM edidisset, an. 1702 Theologiae Doctor Gryphiswaldiæ fuit creatus. An. 1707 die 11 Julii constitutus fuit Superintendens Insulæ Osel; ingravescientibus autem irruptionibus Russorum an. 1710 Holmiam sese contulit, An. 1721 die 16 Sept. Dioceseos Aboensis Episcopus & Academiæ Auraicæ Pro-Cancellarius, atque muneri huic magna cum laude præfuit usque ad diem 24 Martii 1728, quo vitam cum morte commutavit, sepultus in Sacello Episcopi MAGNI

GNI TAVAST in Templo Cathedrali Aboënsi, ubi Annus tam Nativitatis, quam emortualis auratis litteris est expressus & imago ejus juxta posita. An. 1697 duxerat in matrimonium CATHARINAM MARGARETHAM WITTMACK, Directoris ac Mercatoris Holmensis CLAUDII WITTMACK filiam, quæ fatiscentis propriæ ædis ruinis an. 1728 infelici fato succumbens interiit. Ex ipso octo suscepit Liberos, quorum quatuor filii & duæ filiæ ante Patrem e vita migrarunt. Ex superstitibus filiabus CATHARINA MARIA VON WITTEN nupsit Cameræ Revisionis Consiliario Dn. NICOLAO LAGERSTOLPE, altera HEDEVIGIS VON WITTEN in matrimonium data fuit JACOBO DANCKWARDT LILJESTRÖM, Centurioni cohortis equestris. An. 1717 die 18 Jan Liberi hujus Episcopi insignibus Nobilitatis Svecanæ ornati, atque VON WITTEN nuncupati sunt. Vid. Rev. Episcop. JON. FAHLENII Concion. funebrem in Rever. Episcop. HERMANNUM WITTE; Doct. ANDR. BERGII Orationem funebrem in memoriam ejusdem, D. D. RHYZELII Episcopo sc. Tom. I. p. 353 & 354, nec non STJERNMANNI Matrikel öfver Svea Rikes Adel N:o 1518. Aboæ sequentia tantummodo, quantum nobis constat, reliquit ingenii specimina:

1:o Programma ad festum Restaurationis Academiæ Aboënsis die 26 Nov. 1722 celebrandum.

2:o Orationem sollemnem in ipso Academiæ restauratione; cuius argumentum: Quantum Optimo Numini pro veræ doctrinæ artiumque ingenuarum lumine, a Beati Lutheri Reformatione in Ecclesia & Academiis accenso, debeamus, 1722 in 4:o.

VII:o LAURENTIUS GABR. TAMMELIN, natus an. 1669 die 2 Maji in parœcia Haliko, cuius Ecclesiæ Pastor fuit Parenz ejus. Postquam varia ediderat eruditio[n]is specimina creatus est an. 1694 Philosophiae Magi-

Magister, & anno sequente Lector Scholæ Cathedralis Aboënsis. An. 1698 provinciam Professoris Matheœeos heic obtinuit; & deinde ad exteræ seæ contulit Academias. Hinc domum reversus spartam suam diligenter administravit, donec propter violentam Russorum in Finlandiam irruptionem coactus fuit Homiam seæ conferre, ubi in magna vixit paupertate, usque dum constitutus fuit Pastor & Præpositus Ferneboënsis in Westmannia. Deinde ex voto Cleri Aboënsis an. 1728 pedum Episcopale obtinuit & an. 1732 Mitram Doctoralem, sed paulo post an. 1735 ex vita migravit. Eruditioni ac diligentia ejus sequentia debemus monumenta:

1:o Disput. *Exedæcior* quaternionis Meletematum, Ps. WANOCCHIO, an. 1690, in 4:o.

2:o Disput. Gradualem de Judiciis Mortalium circa fata Magnorum Virorum ductu Capitum IX & X Libri Ann. Taciti, Ps. ACHRELIO 1691 in 4:o.

3:o Isagogen brevem & succinctam in universam Philosophiam, Ref. ERICO BRUMERO 1695 in 8:o.

4:o Sermonem Panegyricum Comiti GABRIELI FALKENBERG in aditu ad Cancellariatum Academias Aboënsis dicatum, 1704 in folio.

5:o Annua quoque Calendaria, inter quæ eminent de Annis 1717 & 1718, quoniam in illis reperitur quo ad partem Historia Finlandiæ, a Rossis devastatae.

6:o Concionem funebrem habit. in obitum AGATHÆ SJÖBERG, Conjugis JONÆ FAHLENII, quæ inscribitur: Vox coeli de beata requie pie defunctorum Apoc. XIV: 12 & 13. An. 1730 in 4:o.

VIII:o JONAS FAHLENIUS, natus d. 30 Octobr. 1674 in urbe Fablunensi. Hic duro admôdum usus juventutis initio, ita tamen emersit, ut an. 1707 Upsaliæ Gradu Magisterii obtento, An. 1712 Adjunctus Theologiæ ibidem fuerit constitutus. An. 1721 Profes-

for

for Logicæ & Metaphysicæ in Academia Aboënsi; An. 1722 tertius Theologiæ Professor, an. 1723 secundus & an. 1728 Primarius & Archi. Præpositus Aboënsis constituitur. An. 1732 Gradum Doctoralem in Theologia obtinuit, & an. 1734 Episcopatui Aboënsi & Academiæ Pro-Cancellariati præficitur, quæ numera usque ad an. 1748, quo ex vita excessit, magna integritate administravit. Qui de his modo nominatis Academiæ Aboënsis Pro-Cancellariis plura scire desideret, adeat Rev. RHYZELII Episcoposc. T. I. p. 354 & 355. Sequentia autem scripta in lucem publicam emitti permisit Rev. FAHLENIUS:

1:o Concionem funebrem in MARGARETHAM WITFOOTH, Conjug. Mercatoris NICOLAI SCHULTZ ex Job XIX: 25, 27. Hvad som förnämligast skal uppehålla och trösta os under vårt lidande på jorden och i sinnerhet emot döden, in 4:o 1728.

2:o Concionem funebrem in Episcopum Aboensem Dn. Doct. HERMANNUM WITTE: Wår förlössning från synden genom JEsum, ex 1 Tim. I: 5. 1728 in 4:o.

3:o Concionem funebrem in ANNAM CHARLOT-TAM TAUBE, Conjugem Sub-Tribuni Dn. ROBERTI MUHLE, Trones kamp och seger, samt herliga belöning, ex 2 Tim. IV: 6--8 1729 in 4:o.

